

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 TÜRKCÖE UZUN TEZİ

“MAZOT KOKUSU”

ARAŐTIRMA SORUSU: Hasan Ali Toptaş'ın “Kuşlar Yasına Gider” adlı yapıtında baba oğul ilişkisi figürler üzerinden hangi yönleriyle ele alınmıştır?

DERS: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 3500

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	1
2. Erkeğin aile içindeki yeri.....	2
3. Toplumsal yapıda baba oğul ilişkisi.....	3
3.1. Baba: Aziz Bey	6
3.2. Oğul: anlatıcı	9
3.3. Toplumsal yapıda baba oğul ilişkisini etkileyen faktörler.....	11
4. Sonuç.....	13

1.GİRİŞ

İnsanların bulunduğu her toplulukta, düzeni sağlayabilmek adına her bireyin sorumlulukları ve yerine getirmesi gereken görevleri vardır. Bu topluluklardan bir tanesi de toplumun en küçük birimi olan ailedir. Doğup büyüdüğü aile insanın benliğinin oturmasında büyük rol oynar. Her toplulukta olduğu gibi aile içinde de her bireyin kendine özgü sorumlulukları vardır. Aile yapısının sağlıklı bir şekilde devam ettirilebilmesi için her ferdin kendi üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi gerekir. Bu sorumlulukları belirleyen temel faktör, ailenin içinde bulunduğu coğrafya ve bu coğrafyanın onlara sunduğu kültürdür. Türk Kültürü'ndeki aile yapısına bakıldığında evin güvenliğini ve çoğu zaman da geçimini sağlama görevinin ailenin babasına verildiği söylenebilir. Evin geçim ve güvenliğinden sorumlu olan baba, aynı zamanda evin erkek çocuğu için bir rol model olarak gösterilebilir. Ailenin erkek çocuğunun sağlıklı bir birey olması, sorumlulukları ve değerlerine sahip çıkması için babasının iyi bir rol model olması önemli bir etkidir.

Aile ve baba-oğul ilişkileri Türk Edebiyatı'nda İslamiyet öncesi eserlerden beri önemli yer tutmaktadır. Aile içinde otorite, güven ve saygının temsilcisi olan baba, özellikle Tanzimat, Servet-i Fünun ve Cumhuriyet Edebiyatı dönemlerinde birçok yazar tarafından izlek olarak kullanılmıştır. Türk Edebiyatı'nda baba figürü genellikle sert ve baskıcı bir karakter olarak aktarılırken, yapıtların konusu da baba-oğul arasındaki çatışma ve geçimsizliğe dayandırılmaktadır. Hasan Ali Toptaş'ın "Kuşlar Yasına Gider" isimli yapıtında bir baba oğulun ilişkisi aralarındaki çatışma, öfke veya hesaplaşma isteğinden ziyade, birbirlerine duydukları sevgi ve saygı üzerinden anlatılmıştır. Yapıt, bu yönü ile Türk Edebiyatı'nda baba-oğul ilişkisini ele alan diğer yapıtlardan ayrışır. Yapıtta baba oğul ilişkilerinin net bir şekilde aktarılmasında yazar tarafından kullanılan anlatım teknikleri etkili olmuştur. Bu çalışmada, Kuşlar Yasına Gider adlı yapıtta baba-oğul ilişkisi erkeğin toplumdaki yeri üzerinden işlenecektir.

2.ERKEĞİN AİLE İÇİNDEKİ YERİ

Her toplum yaşamını sürdürdüğü coğrafya, geçim kaynakları ve dini yapı gibi birçok farklı etkinin altında kalarak zamanla kendine has bir kültür oluşturur. Bu kültür toplumun içinde bulunan bireylerin aile içindeki görevlerinden, bireysel görüşlerine kadar her konuda son derece etkilidir. Türk geleneklerine bakıldığında evin geçim ihtiyaçlarını karşılayanın çoğunlukla ailenin babası olduğu görülmektedir. Bu bağlamda erkeğin ailesine karşı büyük bir sorumluluğu vardır. Hasan Ali Toptaş'ın Kuşlar Yasına Gider adlı yapıtında uzun yıllar tır şoförlüğü yapan Aziz Bey ile ailesinin arasındaki ilişkiyi oğulun perspektifinden anlatılmaktadır. Aziz Bey dediğim dedik ve tez canlı bir kişiliğe sahiptir. Gençliği boyunca sık sık evden ayrılarak ailesini yalnız bırakmış, hatta gittiği seferlerden bir tanesinde oğlu Suat'ın ölümünden haber alamamış ve cenazesini kaçırmıştır. Geçmişte sürekli olarak şehir dışında olan Aziz Bey ailesine karşı sorumluluklarını tam olarak yerine getirememiştir. Aziz Bey olmadan yaşamak zorunda kalan aile babalarının yokluğuna alışmaya çalışsa bile bu konuda başarılı olamamış ve babalarının eksik bıraktığı boşluğu doldurmakta zorlanmışlardır. Ailenin aylar boyu Aziz Bey'den haber alamamaları, hayatları boyunca yol gözleyerek ve babalarının özlemiyle yaşamalarına sebep olmuştur. *Zaten o yıllarda burnumuzun ucunda gezinen bir mazot kokusuymuş babam kulağımızda çınlayan bir motor sesiydi ve az evvel dediğim gibi, gitti mi gelmek bilmezdi bir türlü. Bu nedenle çocukluğumda annem kardeşim ve ben hep yol gözlerdik.*" (Toptaş, 32) Aziz Bey, ailesini merakta bıraktığını bilmesine ve bu duruma içten içe üzülmesine rağmen yerinde duramayan sabırsız yapısı sebebi ile seferlere çıkmaya devam etmiştir. Aziz Bey'in oldukça plansız ve sabırsız bir insan olduğu yapıtın başında kendine protez bir bacak yaptırmak için çat kapı Ankara'ya, anlatıcının yanına gelmesinden anlaşılmaktadır.

“ Baban oraya geliyor, dedi annem. Ankara’ya mı, diye sordum oraya kelimesi birkaç yeri ifade ediyormuş gibi, safça. He, Ankara’ya dedi annem; kışta kıyamette gitme meşakkatli olur dedim ama dinlemedi oğlum... Tamam, karşılarım, dedim hangi saatte bineceğini söyledi mi? Nasıl söylesin kendisi de bilmiyordu dedi annem ” (Toptaş, 8)

Aziz Bey, ailesine duyduğu sevgi ve içindeki sefere çıkma isteği arasında bir ikilemde kalmıştır. Bu ikilem hem Aziz Bey ve ailesi arasındaki ilişkileri zedelemiş, hem de odak figürün vicdan azabı çekmesine neden olmuştur.

Geçmişte sürekli olarak seferlere çıkması ve ihtiyaçları olduğunda yanlarında olamamasına rağmen, Aziz Bey’in ihtiyacı olduğunda ailesi var güçleri ile çabalamıştır. Ailesinin Aziz Bey için verdiği bu uğraş Türk Kültüründe babaya duyulan saygının bir göstergesi niteliğindedir. Yapıt, bu yönü ile aile arasındaki anlaşmazlık ve çatışmadan çok, sevgi ve yardımlaşma üzerine kurulmuştur. Aziz Bey, geçmişte ailesinin yanında kalıp onlara yardım edememiştir. Bu sebepten dolayı yardıma muhtaç kaldığı bu dönemde, ailesine yük oluyormuş gibi hissetmektedir.

“Ardından da, babam alelacele neden gelmiş Ankara’dan sana söyledi mi, diye ağzını aradım annemin. Döndü elinde tabak, gözlerimin içine bakıp yutkundu annem. Oğlum, dedi sesini alçaltarak; doğrusunu söylemek gerekirse sizi rahatsız ettiği için dönmüş gelmiş baban.” (Toptaş, 52)

Aile bireyleri Aziz Bey’in iyi niyetinin ve kendine engel olmak için verdiği çabanın farkındadır. Bu sebepten dolayı aile içinde Aziz Bey’e karşı ciddi bir kırgınlık yoktur.

3. TOPLUMSAL YAPIDA BABA-OĞUL İLİŞKİSİ

Çocuğun içinde bulunduğu ailenin yapısı, karakterini doğrudan etkiler. Bireyin gelişimi için son derece önemli olan bu yapının sağlıklı kurulabilmesi için fertlerin birbirlerine destek

olması önemlidir. Bir çocuk için babası her daim güvenebileceği ve sırtını yaslayabileceği bir dayanak niteliğindedir. Bu dayanak bireyin gelişimi ve kendini güvende hissetmesi bakımından büyük önem taşır. Türk aile yapısı içinde baba, duygularını ve kişisel problemlerini çocuklarına yansıtmaz. Babanın çocuklarına karşı sergilediği bu tavrım temel sebebi otoritesini zedelememektir. Aziz Bey’de mizacı gereği içinde dönük ve sessiz bir insandır. Hissettiği duyguları aile bireylerine yansıtmaktan çekinmektedir. Odak figürün bu çekincesinin sebebi, oğullarının gözündeki otoritesinden taviz vereceğini düşünmesidir. Oğullarına karşı hayatındaki problem ve sıkıntıları yansıtmak istemeyen odak figür, ailesiyle hayat hakkında konuşmaktan ve uzun sohbetlere girmekten de büyük ölçüde kaçınır. Bu durum Aziz Bey’in yapıt boyunca aile bireyleri ile yaptığı uzun soluklu bir konuşmanın olmamasından ve kurduğu cümlelerin kısa, net yargılardan oluşmasından anlaşılmaktadır.

“Sonraki günlerde de yakalayamadım babamı, sonbahara kadar sesini hep annemin gerisinden duydum... Sonra hafifçe titreyen mecalsiz bir sesle, alo, bir yaramazlık varmı, diye sordu babam. Ardından da, oğlum, dedi; bizim vaziyet annenin anlattığı gibi işte, söylenecek pek bir şey yok. Geçmiş olsun baba, dedim. Sağ ol dedi usulca. Bir vakit, ikimiz de sustuk. Neden sustuğumuzu bilmiyorum ama o an telefondaki sessizlik ikimizden doğmuyormuş gibi geldi bana. Sessizlik kılığına bürünmüş başka bir şey vardı sanki, aramızda, öylece duruyordu. Daha sonra, büyük şehir başka olur, sen beni oradaki hastanelerden birine götür dedi babam.” (Toptaş, 70-71)

Aziz Bey’in ailenin geri kalanı ile sosyalleşmekten kaçınması özellikle çocukların babalarının özel hayatına dair çok fazla bilgiye sahip olmamalarına ve aralarında mesafeli bir ilişki sürdürmelerine neden olmuştur.

Hasan Ali Toptaş’ın Kuşlar Yasına Gider yapıtında baba-oğul ilişkileri önemli bir izlektir. Yapıtta, Aziz Bey’in ailesinin yanında olmaması en çok oğullarını etkilemiştir. Babasının yokluğu,

anlatıcının çocukluğu boyunca güvende hissedememesine ve zor durumda kaldığında kendisine destek çıkacak kimsenin olmamasına neden olmuştur. Yapıtta, Aziz Bey'in uzaklarda olmasının çocukları üzerindeki etkisi, anlatıcının küçüklüğünde kafasında çıkan bir yara üzerinden aktarılmıştır. Yara, Aziz Bey'in aile üzerinde bıraktığı özlem duygusunu sembolize etmektedir. Aziz Bey'in ailesinden uzakta olduğu her gün bu yara daha da derinleşmektedir.

“Gelse, çantasıyla birlikte Sıhhiye İsmail'i tutup evin dışına atacakmış gibi, terden sırılsıklam olmuş bir sesle, neredesin len baba, çabuk yetiş, neredesin diyordum böyle böğürürken. Sıhhiye İsmail, elindeki o sivri uçlu pensle babamın yokluğunu deşiyordu sanki bende ve farkına varmadan onu her defasında daha da derinleştiriyordu.”
(Toptaş, 34)

Ailesini yalnız bıraktığı ve zor günlerinde yanlarında olamadığı için Aziz Bey de oğulları kadar üzgün ve sinirlidir. Yıllar boyu başka insanlar için “TIR” şoförlüğü yapan odak figür, ailesinin yanında olması gerektiği durumlarda dahi çalıştığı insanların isteklerine göre hareket etmek durumunda kalmıştır. Uzun yıllar boyu “el kapılarında” çalışarak ailesinden uzak kaldığı için pişmanlık duymaktadır. “Ee, el kapısı bu; el kapısı dedin mi, şöyle bir müddet durup düşüneceksin. Hastan olur, gidemezsin icabında. Doğanın olur, ölenin olur, bilemezsin. Haberi bile ulaşmaz sana... Velhasıl, acı biberdir el kapısı” (Toptaş, 222) Aziz Bey'in vicdan azabını körükleyen en önemli etkenlerden bir tanesi de büyük oğlu Suat'ın kendisi seferdeyken ölmesidir. Hayatındaki sıkıntılardan ailesine bahsetmeyen Aziz Bey, Suat'ın ölümünü kaçırmanın vermiş olduğu vicdan azabını da çevresinden saklamaya çalışır. Ancak hastalığı ilerledikçe figürün ailesine karşı sergilediği tavır büyük ölçüde değişir. Hastalığının etkisiyle duygusallaşan odak figür geçmişteki pişmanlıklarını ailesine yansıtmaya başlar. Yapıtın bu noktasında Aziz Bey, ilk defa duyduğu bir üzüntüyü ailesiyle paylaşır. Odak figürün bu davranışı yıllardır aile içinde koruduğu otoritesini artık eskisi kadar önemsemediğini göstermektedir.

“Suat’ı hatırladı, o yıllarda el kapılarında kamyon şoförlüğü yaptığı için cenaze merasimine gelememişti ya, nasıl öldü diye sordu durdu bana. Ne yapayım, ben de anlattım mecburen. İlk defa dinliyormuş gibi, yüzünü ellerinin arasına alıp can kulağıyla dinledi anlattıklarımı. Ardından da dayanamadı tabii, burnunu çeke çeke bir müddet ağladı.”(Toptaş, 154)

Anlatıcının ve ailenin geri kalanının Suat’ın ölümüne üstünden geçen yıllara rağmen alışamadıkları hissedilmektedir. Suat figürünün ölümü, yüzleşmekten sürekli olarak çekinilen bir olgu olarak göze çarpmaktadır. Yapıtın farklı bölümlerinde anlatıcının karşısına çıkan ancak kim olduğu yapıt boyunca hiçbir zaman net bir şekilde aktarılmayan “beyaz gömlekli çocuk” anlatıcının üzerinde bıraktığı merak hissi ve anlatıcı tarafından ulaşılamaması yönleriyle Suat figürünü çağrıştırmaktadır.

3.1. BABA: AZİZ BEY

Gençliğinden beri sabit bir iş sahibi olamayıp “el kapılarında” çalışmak zorunda kalan Aziz Bey, aileyi bir araya getiren ve aralarındaki bağları güçlendiren kişi rolündedir. Aziz Bey’in sağlık durumunun kötü olması bütün ailenin bir çatı altına toplanarak tek bir amaç uğruna hep beraber çalışmasına sebep olmuştur. Yapıt boyunca hasta olan ve durumu her geçen gün kötüye giden baba, bütün ailenin bu durumu tersine çevirmek için verdiği uğraşlara rağmen sağlığına kavuşamamaktadır. Yapıtta Aziz Bey çaresizlik içinde olduğu kullanılan erik ve asma ağacı sembolleri ile sunulmaktadır. Aziz Bey’in evinin önünde duran erik ve asma ağaçları babanın ölüme karşı gösterdiği direnci sembolize etmektedir. Odak figürün hastalığının ağırlaşması üzerine bu ağaçların kesilmesi, odak figürün yaşama tutunmaya gücünün kalmadığının göstergesidir.

“O bir testere buldu sonra, erikle asmanın başına dikildi ve oradan bir müddet bana baktı... İşte ben böyle boğazıma tıkanan kocaman bir yumrukla orada otururken, ilkin asma kesildi... Ben sigaramı söndürüp yenisini yakarken de eriği kesmeye başladı. Gövdesine testere çalıştıkça sarsıldı erik, yaprak yaprak sarsıldı, sarsıldı, sarsıldı ve yanının üstüne küt diye devrildi aniden. Erik değil de babam devrilmiş gibi oldu o sırada, canım acıdı.” (Toptaş, 209-210)

Birçok tedavi tekniği ve hastane değiştiren Aziz Bey, bütün tedavilerin başında umutlanmakta ancak birkaç gün sonra umutsuzluğa kapıldığından dolayı tedaviyi bırakmaktadır. Odak figürün bu davranışının sebebi ailesini sık sık bırakarak yollara düşmesinde de etkili olan sabırsız kişiliğidir. Baba, tedavilerin zamanla etkisini göstereceğini anlamamakta ve sabırsız davranarak çok hızlı sonuçlar beklemektedir.

“Dalöğle varıp odalarında girdiğimde, babamın gözlerinde umut ışıkları duruyordu hala; hafif de olsa, arada bir parlayıp sönüyorlardı. Fakat bir sonraki gün dikkatle bakmama rağmen, zerresini bile göremedim bu ışıkların. Zaten azıcık dalgın, azıcık yorgun gibiydi o sırada babam; kaşlarının altından bana bakıp bakıp susuyordu. Oğlum, dedi sonunda, çatallaşmış bir sesle usulca; sen çıkar beni buradan.” (Toptaş, 86)

Tedavilerin beklediği kadar hızlı sonuç gösterememesi, odak figürün ve ailenin umudunu kırmakta, Aziz Bey’in hiçbir hastanede süreklilik gösterememesi, hastalığının günden güne ağırlaşmasına neden olmaktadır.

Yapıtta odak figürün dikkat çeken başka bir özelliği ise eksik, hatalı olduğu yönleri ailesine göstermek istememesi ve zorunda kalmadıkça en yakını olan oğullarından dahi yardım istemekten

çekinmesidir. Hatalarını ve zayıflıklarını gençliğinden beri ailesine yansıtmayan Aziz Bey'in bu şekilde davranmasının sebebi oğullarına ve karısına karşı mahcup düşmemek, onların gözündeki imajını zedelememektir.

“Baba ben sırtımda götüreyim seni, dedim o sırada. Bunu der demez de, itiraz edecek vakit bulamasın diye, iyice yaklaşıp arkamı döndüm ve yere çömeldim. Tereddüt etmiş ya da gören var mı diye mahcup bir ifade ile sağına soluna bakmış olmalı ki, len Müslüman niye düşünüyorsun öyle, o senin evladın, dedi annem muhallebi gibi yumuşacık bir sesle.” (Toptaş, 96)

Aziz Bey, hayatı boyunca kendi kararlarını almış ve kimseye muhtaç olmamış, özgür ruhlu birisidir. Bu sebepten dolayı başkalarına bağımlı olarak yaşamak zorunda kalması onun yapısına ters düşmektedir. Kendi işini görmeye alışkın olan Aziz Bey, ailesinin yardımına muhtaç kaldığını kabullenmemekte ve ailesinden gelen yardım tekliflerine sırtını çevirmektedir.

“Olgunlar Sokak'tan yukarıya döndük sonra. Benim tedirginliğim daha da arttı orası yokuş olduğu için ve izin vermeyeceğini bildiğim halde, gayriihtiyari, bir an kolundan tutacakmışım gibi babama doğru hamle yaptım. Böyle bir şeye yelteneceğimi tahmin etmiş olmalı ki hemen geri çekti kendini. Yüzüme sertçe bakarak, yürüyoruz ya işte yahu, neden tutuyorsun, dedi.” (Toptaş, 13)

Aziz Bey, ailesinden gelen yardımları geri çevirerek hem kendi hayatını zorlaştırmakta hem de çevresindeki yakınlarını üzmektedir. Odak figürün bu inatçı tavrı, elden ayaktan düştüğünü kabullenmek istemediğini göstermektedir.

Yazar, kurmaca içinde ölüm olgusunu Aziz Bey üzerinden yansıtmıştır. Bu bağlamda Hasan Ali Toptaş, ölümü okuyucuya aktarılmasında alegorik bir anlatım kullanmayı tercih etmiştir.

Özellikle, kullanılan at ve duguk kuşu gibi “uğursuz hayvanlar” ölümün tasvirini somutlaştırmaktadır.

“Derken yavaş yavaş aşağıya doğru yürüdü bu sinek, hani babanın yanağında bazen bir çukur oluşur ya, işte geldi, geldi, o çukurun içinde durdu ve olduğu yerde, birkaç kere kanat çırpı. Hıyallamışım ben, hıyallamışım, dedi Metin Enişte; o sırada sekerattaydı bacanak. İşte, diye devam etti annem; sinek yanağındaki o çukurda birkaç kere kanat çırpınca baban kuş gibi, hafifçe teslim etti canını.” (Toptaş, 247)

Yapıtta Aziz Bey’in ölümünün yüzüne konan bir sineğe bağlanması bu sembolik tasvirin örneklerindedir. Metinler arası ilişkiler bağlamında baktığımızda yazarın bir Ardahan ağtının nakaratı olan “*Kuşlar Yasına Gider*” söz öbeğini yapıtın adı olarak kullanması, ölüm olgusunun yapıt içinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

3.2. OĞUL: ANLATICI

Yapıtta anlatıcı, Aziz Bey’in ortanca oğludur. Hayatını geçindirmek için yazarlık yapan figür, küçük kızı ve karısıyla Ankara’da sıradan bir hayat yaşamaktadır. Normal şartlarda yılda birkaç defa ailesini Denizli’ye ziyarete giden anlatıcı, babasının hastalanması üzerine sürekli olarak Denizli-Ankara arasında gidip gelmeye başlar. Aziz Bey’in oğlunun sık sık gidip geldiği Ankara-Denizli yolu hem kendisi, hem de babası ile ilgili düşüncelerini ortaya çıkaran bir metafor olarak kullanılmaktadır. Anlatıcı, babasının sağlığına kavuşması için büyük bir çaba göstermektedir. Anlatıcının Aziz Bey için kendi çocuğu ve karısını Ankara’da yalnız bırakarak aylar boyunca Denizli’de kalması, babasına karşı büyük bir sevgi beslediğinin göstergesidir. “*Merdivene yaklaştığı sırada ben de hızla koşup basamakların tepesine çıktım hemen, yüzüne çarpmasın diye, erikle asmanın dallarını havaya kaldırdım. Adım atmakta zorlanan babamın gözleri önünde böyle*

koşmakla, ister istemez, onun güçsüzlüğünün altını çizmiş gibi de oldum aynı zamanda. Kendimi kötü hissettim bunu fark edince, bakışlarımı nereye çevireceğimi bilemedim.” (Toptaş, 96)

Anlatıcı, babasına karşı son derece hassas ve ilgili bir şekilde yaklaşmaktadır. Bu yönü ile yapıt içindeki baba-oğul dayanışmasının aktarılmasında etkilidir.

Aziz Bey’in oğlunu yapıt boyunca huzursuz eden etkenlerden bir tanesi de Denizli- Ankara yolunda peşine takılan beyaz attır. Anlatıcının dayısının “*ecel atı*” olarak nitelendirdiği bu at her yolculukta Denizli’deki köye daha da yaklaşarak ölümün yakın ve kaçınılmaz olduğunu mesajını vermektedir. Yazar, anlatıcının araba sürerken ne kadar hızlanırsa hızlasın kurtulamadığı bu atı

“ Doğurunca de işte bu at hemen yola fırladı ve asfaltın kenarındaki kumlu zeminden, yine acı acı kişneyerek peşim sıra koşmaya başladı. Mola yerini geçip tepeyi aştıktan sonra ben gaz pedalına azıcık yüklendim ve İscehisar’a doğru, yokuş aşağı epece hızlandım ama yine kurtulamadım ondan. Böylece, aklıma kötü kötü şeyler getiren acayip bir ağartı halinde, peşimden Sandıklı’nın girişine kadar var gücüyle koştu bu at;” (Toptaş, 118)

şeklinde aktarmaktadır. Yapıtta hissedilen tedirginlik, uygulanan testler sonucunda Aziz Bey’e Lenfoma teşhisi konması sonucu daha da artar. Dayısının telefonu çaldığında çıkan at kişnemesinden bile “*ecel atı’nu*” hatırlayarak ürpermeye başlayan anlatıcı, her geçen gün daha da kaygılanır. Anlatıcının bu kaygısı genelde sinirli, mutsuz olduğu zamanlarda içtiği sigaraların sayısının artmasından anlaşılmaktadır.

Yapıtta Aziz Bey’e konulan teşhis ve doktorun herhangi bir tedavi öneremeyeceğini söylemesine rağmen babalarını öylece ölüme terk etmek anlatıcı ve kardeşi Nihat’ın zoruna gider. Ailenin geri kalan üyelerine teşhisten bahsetmeyen kardeşler, hayatlarında ilk defa ailelerinden bir

şey saklayarak babalarını kaçınılmaz olan ölüme karşı savunmaya çalışmaktadır. Aziz Bey'in hastalığının kötüye gitmesi aile bireylerinin diken üstünde olmalarına yol açmaktadır. Ailenin içinde bulunduğu bu paranoya, etraflarında gelişen her türlü olayı Aziz Bey'in ölümüne bağlayarak duygusallaşmalarına neden olmaktadır.

“Annem o gün o ipi, bir yandan bir yana dönerken kolaylık sağlaması için değil de, İzzet Dayım götürmeye gelecek olursa babam ona tutunup dirensin, bu dünyada kalsın diye bağlattı sanki. Ya da, o sırada bana öyle göründü. Bu nedenle, içim bir tuhaf oldu kanepenin üstünden onları seyrederken. Birden göynüdüüm daha doğrusu. Göynüyünce de kalktım, kendimi tutamayıp ağlayacak olursam orada ağlayayım diye, sigara içme bahanesiyle balkona çıktım.” (Toptaş, 153)

Her konuya tedirginlikle yaklaşan aile, bir yanda babalarına olan umutlarını yitirmemeye çalışırken bir yandan da kendilerini babalarının ölümüne hazırlamaya çalışmaktadır.

3.3.TOPLUMSAL YAPIDA BABA OĞUL İLİŞKİSİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

İnsan doğası gereği toplum içinde yaşamaya ve etrafındaki bireylerle sürekli bir iletişim halinde olmaya muhtaçtır. Kişinin toplum içinde kurduğu sosyal ilişkilerin güvenilebilir olması bireyin hayatını kolaylaştırır. İnsanın hayatı boyunca en çok iletişim kurduğu ortam, içinde doğup büyüdüğü ailedir. Bu sebepten dolayı en güçlü sosyal bağlar aile içinde kurulur. Aile üyeleri arasındaki iletişim; kültür, gelenekler ve ekonomik faktörler gibi birçok etken tarafından şekillendirilir. Aziz Bey ve ailesi de içinde buldukları ekonomik ve kültürel ortamın getirdiği şartlara uyum sağlamak durumunda kalmıştır. Aile fertlerinin kontrolü dışında gelişen bu şartlar aile içi ilişkilerde de etkisini göstermiştir. Uzun yıllardır Denizli'nin bir köyünde yaşayan aile bu

yörenin geleneklerine oldukça bağlıdır. Aile içindeki bu geleneksel yapı anne figürü üzerinden aktarılmaktadır. Anne figürü Aziz Bey'in yokluğunda çocuklarını tek başına büyütmek zorunda kalmıştır. Uzun yıllardır Denizli'de yaşayan anne, bu toprakların kültür ve inançlarını benimsemiş bir kadındır.

“Oğlum, dedi benim böyle baktığımı görünce; ay hilalken yapılmaz böyle şeyler. Tarhana karılmaz mesela, erişte kesilmez, salça yapılmaz, pekmez kaynatılmaz. Ay hilalken yapılırsa bunlar ya kurtlanır ya da bozulur. Kurtlanıp bozulmasa bile, beti bereketi olmaz. Uzun ömürlü ve bereketli olması için, bu tür şeyleri illaki dolunay varken yapmak lazım. Biz atalarımızdan öyle gördük çünkü.” (Toptaş, 159)

Anlatıcının annesi sık sık dile getirdiği batıl inançları, ve geleneksel bir Türk annesinin özelliklerini taşımasıyla, kurmaca içindeki yöreselliğin gösterilmesinde etkilidir. Anlatıcının Ankara-Denizli yolunda dinlediği türküler; köydeki insanların, ailenin annesinin sergilediği geleneksel davranışlar ve diyaloglarda *“hembembe”*, *“göğünmek”*, *“dalöğle”* gibi yöresel sözcüklerin kullanılması da yapıttaki gelenekselliğin göstergesidir. İçinde bulunulan geleneksel yapı aile içindeki görev dağılımını etkilemektedir. Bu etki aile fertlerinin görevlerinin geleneksel Türk Kültüründe sık görülen ataerkil aile yapısına göre şekillenmiş olmasından çıkarılabilir. Aziz Bey, evi geçindirmeye çalışırken anne figürü de çocukların bakımını ve evin işlerinin sorumluluğunu üstlenmiştir. Ailesinin ve özellikle de oğullarının Aziz Bey'e olan kırgınlığının sebeplerinden bir tanesi de toplumsal yapının ona sunmuş olduğu babalık görevlerini tam anlamıyla yerine getirememiş olmasıdır.

Aziz Bey'in ailesi ile arasının açılmasında rol oynayan etkenlerden bir tanesi de geçim sıkıntısıdır. Ailesi için para kazanmak zorunda olan Aziz Bey, şoförlük yaparak geçimini sağlamaktadır. Para kazanmak için çok fazla seçeneği olmayan baba, hem tez canlı kişiliğine

uyması hem de ailesine bakacak parayı ona sağlaması sebebi ile bu yolu seçmiştir. Aziz Bey'in durumu ailesine yansıtmak istememesine rağmen, maddi olarak çok iyi durumda olmadıkları yapıt boyunca özellikle anlatıcının aktardığı anılar aracılığı ile görülmektedir. Yapıtta hayatı boyunca insanlara duyduğu güven sebebi ile sık sık zor durumlara düştüğü görünen Aziz Bey, bir dönem minibüs şoförlüğü yaparak ailesinin yanında para kazanmaya çalışsa bile bu girişim kötü sonuçlanmıştır.

“Neredeyse her üç yolcudan biri de veresiye binerde bu minibüse. Akşamları oturur, gaz lambasının şavkında oflaya puflaya babam onların adlarını ve yolculuk ettikleri tarihi sırtı siyah ciltli, kalın bir deftere yazardı. Zamanla o defterin sayfaları kafi gelmediği için, aşağı yukarı aynı kalınlıkta bir defter daha açıldı mecburen. Böylece, ders çalışır gibi, babam her akşam endişeli bir yüzle eğilip veresiyeleri bu sefer de ona yazmaya başladı. Yıllar sonra, uzunca bir liste yapıp tahsilata çıktı ama tek kuruş bile alamadı tabii ve hiç gözünü kırpmadan, teneke sobanın içine atıp cayır cayır yaktı o defterleri.” (Toptaş, 36)

Bu durum, yazarın geriye dönüş tekniğiyle verdiği anıda görülmektedir. Aziz Bey insanlara duyduğu güven sebebi ile ticari ilişkileri yürütememiştir. Ailesinin yanında kalarak yürütmeye çalıştığı işte başarılı olamayan Aziz Bey, evin geçimini sağlamak için tekrardan şoförlük yapma yoluna girmek zorunda kalmıştır. Odak figür bu bağlamda içinden çıkılması zor bir durumun içinde kalarak çocuklarının babalarını görmeden büyümelerine göz yummak durumunda kalmıştır.

4.SONUÇ

Hasan Ali Toptaş'ın Kuşlar Yasına Gider isimli yapıtında bir ailenin babalarının sağlığı için verdiği mücadele ele alınmıştır. Yapıtta yer tutan en önemli izleklerden bir tanesi baba-oğul

ilişkileridir. Türk Edebiyatı'ndaki diğer örneklerinin aksine “Kuşlar Yasına Gider” adlı yapıtta baba-oğul ilişkileri, çatışma ve zıtlık üzerine değil sevgi ve yardımlaşma üzerine kurulmuştur.

Yapıtta uzun yıllar tır şoförlüğü yapan Aziz Bey ve ailesinin ilişkisi işlenmiştir. Hayatı seferlerde geçen Aziz Bey, çalıştığı süre boyunca ailesini yalnız bırakmıştır. Odak figür mesleği sebebi ile bir baba olarak çocuklarına ve karısına destek olamamıştır. Bu sebepten dolayı aile içinde geçmişten kalan bir kırgınlık vardır. Ancak geçmişten getirdikleri sorunlara rağmen ailesi Aziz Bey'i yalnız bırakmamış ve sağlığına kavuşması için elinden geleni yapmıştır. Bu yönü ile aile içindeki roller değişmiş ve bir zamanlar babasına muhtaç olan çocuk, şimdi babası için bir dayanak olmuştur. Aziz Bey, yapıt boyunca hem geçmişteki pişmanlıkları hem de şimdi yaşadığı sağlık problemleri ile yüzleşmek zorunda kalmaktadır. Ailesinin yanında olmasına rağmen bu zorlu süreci fiziksel ve psikolojik olarak iyi atlarmayı başaramayan Aziz Bey, sağlık durumu kötüleştikçe zihinsel olarak da bir çöküş içine girmektedir. Ailesinin yanında olamadığı için duyduğu pişmanlık gittikçe artarak vicdan azabına dönüşen baba, duygularını kontrol etmekte ve eskiden yaptığı gibi eksik olduğu yönlerini ailesinden saklamakta başarılı olamaz.

Kuşlar Yasına Gider romanında, babanın yokluğunda aile içinde yaşanabilecek çatışma ve problemler ele alınırken, yaşlı ve hasta olması bakımından ailesine muhtaç bir baba profili çizilmiştir. Mizacı ve içinde bulunulan kültürün etkisiyle ailesine karşı beslediği sevgiyi dile getirmek konusunda zorlanan bir babanın ailesi ve özellikle oğluyla iletişimi üzerinde durulmuştur. Yapıtın temelinde aile yapısı kültürel, ekonomik etkenlerin altında değişime uğrasa bile, babanın aile içindeki yerinin değişmeyeceği ve aile içindeki sevgi, saygı ile aile birliğinin sağlanacağı vurgulanmıştır.

KAYNAKÇA

1. Eren, M. (2018) *Kurgusal Gerçek Ve Halkbilimsel Gerçek Etkileşimi*
2. Polater, D. (2019) *Kurmacaya Hükmetmek: “Detay” dan “Öz” e Kuşlar Yasına Gider*
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/868726>
3. Sami, A. (2018) *Hasan Ali Toptaş’ın Kuşlar Yasına Gider Romanında Baba Figürü*
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/609424>
4. Toptaş, H, A. (2017) *Kuşlar Yasına Gider: Everest yayınları*
5. Türkyılmaz, M. (2017) *Hasan Ali Toptaş’ın Kuşlar Yasına Gider Romanının Sosyo Kültürel Değerler Bakımından İncelenmesi*